

DOPADY VÍZOVÉ LIBERALIZACE NA ČLENSKÉ STÁTY EU – ČESKÁ REPUBLIKA

IMPACT OF VISA LIBERALISATION ON COUNTRIES OF DESTINATION – CZECH REPUBLIC

Shrnutí národní studie na vízovou liberalizaci

Cíl studie: Zhodnotit dopad vízové liberalizace s **Republikou Severní Makedonie (Severní Makedonii), Černou horou, Srbskem, Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Moldavskem, Gruzii a Ukrajinou** na jednotlivé členské státy Evropské unie (EU).

Statistiky na národní úrovni však neumožňují přesné vymezení osob, které vstoupily a pobývaly na území České republiky (ČR) na základě vízové liberalizace. Studie tak popisuje především situaci a trendy po vízové liberalizaci, nikoliv nutně přímé dopady.

Ekonomické faktory

- Nebyly identifikovány výrazné hospodářské benefity plynoucí pro ČR z liberalizace vízového režimu s výjimkou zjednodušení vstupu turistů z daných zemí do ČR.
- Od roku 2012 je zaznamenán nárůst příjezdu turistů u většiny evropských zemí. Nedá se však určit, jaká část nárůstu byla způsobena vízovou liberalizací s danými zeměmi a jaká jinými faktory.
- V případě téměř všech dotčených zemí došlo v posledních letech k nárůstu obchodní výměny s ČR (s výjimkou Ukrajiny a Gruzie, kde byla vízová liberalizace zavedena v roce 2017, a chybí tak relevantní data pro srovnání). Na tento nárůst měly ovšem vliv spíše jiné faktory, než vízová liberalizace.
- Nebyl zaznamenán zvýšený zájem o podnikání v ČR z dotčených zemí. V ČR nemůže cizinec na základě bezvízového styku pracovat či podnikat, pokud nedisponuje vízem nebo povolením k dlouhodobému pobytu vydaným pro výdělečnou činnost. V posledních letech je nicméně registrován zvýšený počet občanů Moldavska a Ukrajiny zneužívající účel pobytu k nelegální práci.

Mezinárodní ochrana (MO)

- Po vízové liberalizaci nedošlo u občanů zemí západního Balkánu k nárůstu žádostí o udělení mezinárodní ochrany. V případě Moldavska a Ukrajiny zůstává počet žádostí stabilní. Gruzie je jedinou zemí, kde lze říci, že po zavedení vízové liberalizace došlo ke zvýšení počtu žádostí. Avšak data jsou prozatím omezená, není také možné rozlišovat občany, kteří požádali o MO po vstupu na území v rámci bezvízového styku, navíc jsou do statistik započítány i dublinské případy, jejichž počty s vízovou liberalizací nesouvisí.

Vstup a pobyt na území

- Počty občanů ze zemí západního Balkánu, kteří překročili hranici ČR (vzdušnou hranici), od roku 2014 výrazně narůstaly (data dostupná od roku 2013). Také u občanů Moldavska, Ukrajiny a Gruzie je zřejmé, že počet osob zřetelně narůstá. Celkový počet všech cizinců ze třetích zemí překračující vnější hranice ČR od roku 2013 však rovněž stoupal (s výjimkou snížení v roce 2016) a v roce 2017 dosáhl více jak 7 000 000 osob.
- S výjimkou Albánie nerostly počty osob, které byly odhaleny při nelegálním překročení vnější schengenské hranice.
- U občanů západního Balkánu nedošlo po zavedení bezvízového režimu k zásadním změnám v oblasti nelegálního pobytu (jedná se stále o jednotky či maximálně desítky osob). Od roku 2016 stoupá počet nelegálně pobývajících občanů Moldavska (2016: 134 osob, 2017: 262 osob, leden-květen 2018 celkem 171 občanů), počty občanů Gruzie se pohybují v desítkách (2017: 58 osob). Občané Ukrajiny se dlouhodobě nejvíce podílí na počtu osob zjištěných při nelegálním pobytu. V letech 2016 a 2017 byl jejich počet kolem 1 500 osob (tedy více než 30 % ze všech cizinců ze třetích zemí zachycených při nelegálním pobytu). Občané Ukrajiny jsou však zároveň i nejčastější státní příslušností s dlouhodobým pobytovým oprávněním v ČR. V rámci zavedení bezvízového styku nedošlo k zásadní změně u nelegálního pobytu a dosavadní trend v roce 2018 také zatím neukazuje změnu.
- V důsledku nelegálního zaměstnávání u občanů Moldavska a Ukrajiny došlo k nárůstu počtu rozhodnutí o správním vyhoštění a úkonů spojených se správním řízením.

Kriminální aktivity

- Po zrušení vízové povinnosti došlo v posledních letech u některých zemí k novým formám drogové trestné činnosti a u některých státních příslušníků na území ČR k jejich většímu zapojení do trestné činnosti. Tato skutečnost je považována za určité bezpečnostní riziko.
- V oblasti obchodování s lidmi nebyl zaznamenán výrazný nárůst obětí obchodování s lidmi ze sledovaných zemí, který by mohl být způsoben vízovou liberalizací.
- Zásadním bezpečnostním rizikem je z perspektivy ČR zvýšení počtu padělaných dokladů a dalších veřejných listin zachycených na území ČR. Za období 2016-2017 došlo k výraznému nárůstu osob z Ukrajiny a Moldavska, které se prokazovaly neregulárními cestovními doklady. Hlavním účelem uplatnění těchto padělků je usnadnit nelegální zaměstnávání občanů Ukrajiny a Moldavska (kteří se na území ČR dostali právě mnohdy prostřednictvím bezvízového styku). Tyto padělky jsou však dostupné i pro jiné účely jejich zneužití.
- Co se týče trestně stíhaných osob lze v případě Ukrajiny a Gruzie s ohledem na krátkost sledovaného období a neúplnost statistik za rok 2018 vyvozovat jen předběžné závěry. U občanů Ukrajiny došlo meziročně za první polovinu roku 2018 k poklesu stíhaných osob o 5 % (-38 osob, v první polovině roku 2018 stíháno 765 osob). Naopak, u občanů Gruzie sledujeme nárůst trestně stíhaných osob v ČR o 67 % (+10 osob, tedy 25 osob za první polovinu roku 2018).

- U počtu osob pravomocně odsouzených za napomáhání k nelegálnímu pobytu, překročení hranice a tranzitní pobyt není možné identifikovat za zkoumané období žádný trend vzhledem k tomu, že počty odsouzených státních příslušníků zemí osvobozených od vízové povinnosti se za posledních 10 let téměř rovnají nule.

Návraty

- U občanů Severní Makedonie a Černé hory nedošlo po vízové liberalizaci k nárůstu počtu rozhodnutí o návratu. U občanů Srbska se počty vydaných rozhodnutí o návratu snižovaly, pouze v letech 2016 a 2017 vzrostly. V případě občanů Albánie dosáhly počty nejvyšší hodnoty za posledních 10 let v roce 2017 (40 vydaných rozhodnutí), což souvisí i s faktem vyššího počtu osob zjištěných při nelegální migraci v daném roce. U občanů Bosny a Hercegoviny začaly počty rozhodnutí o návratu stoupat hned po vízové liberalizaci (nejvíce v roce 2011 z 5 rozhodnutí na 20), následující roky se však nevyšplhaly přes 15 rozhodnutí. U občanů Moldavska byl v roce vízové liberalizace (2014) zaznamenán výrazný pokles počtu vydaných rozhodnutí (z 85 na 45), naopak v roce 2015 se počet vydaných rozhodnutí (90) vrátil na hodnoty před rokem 2014. Následně se počet v roce 2016 vyšplhal na 325 rozhodnutí a v roce 2017 dokonce na 740 rozhodnutí o návratu. U občanů Gruzie a Ukrajiny můžeme zhodnotit pouze rok vstupu vízové liberalizace v platnost. U občanů Gruzie došlo k nárůstu počtu vydaných rozhodnutí o návratu meziročně o 150 % (+15 rozhodnutí), u občanů Ukrajiny o 77,5 % (+1 705 rozhodnutí).

- Kromě Černé hory, jejíž žádný občan nebyl za období 2009-2017 dobrovolně navrácen do země původu, můžeme u občanů západního Balkánu říci, že počet dobrovolně navrácených po vízové liberalizaci po většinu sledovaného období stoupal (nevyšplhal se však přes 15 osob). U občanů Moldavska došlo k výraznému nárůstu (2014: 6 osob, 2017: 72 osob). U občanů Gruzie a Ukrajiny došlo k nárůstu počtu dobrovolných návratů v roce, kdy začal platit bezvízový styk. V případě občanů Gruzie činil meziroční nárůst 71 % (ze 7 osob na 12 osob) a v případě občanů Ukrajiny 155 % (ze 121 osob na 309 osob).
- Celkové počty osob dobrovolně navrácených z těchto bezvízových zemí tedy za poslední tři roky strmě narůstaly. V roce 2015 tvořily osoby z těchto zemí ještě přibližně 1/3 všech osob ze třetích zemí dobrovolně navrácených, v roce 2016 již 2/3 a v roce 2017 téměř 80 %. Za rok 2017 je rovněž viditelný vysoký nárůst počtu všech dobrovolně navrácených cizinců ze třetích zemí. Je nutné dodat, že od února 2017 začalo realizovat dobrovolné návraty oddělení dobrovolných návratů odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR, a celkový počet dobrovolně navrácených značně vzrostl. Navíc dobrovolné návraty bývalých žadatelů o mezinárodní ochranu nadále realizovala Správa uprchlických zařízení. Meziročně narostl mezi lety 2016 a 2017 počet uskutečněných dobrovolných návratů u bezvízových zemí o 165 %. Dobrovolné návraty všech občanů třetích zemí stouply pak mezi lety 2016 a 2017 o téměř 119 %.

Spolupráce

- Spolupráce se zastupitelskými úřady všech osmi zemí je na vysoké úrovni. Při návratech cizinců bývá ověřena jejich totožnost a vydán náhradní cestovní doklad.
- Vyzdvížena spolupráce se zastupitelským úřadem Gruzie v Praze.
- Spolupráce mezi českým Ministerstvem vnitra a balkánskými zeměmi se zintenzivnila zejména v reakci na migrační krizi. Výměna informací v oblasti migrace je dobře zavedena zejména u Severní Makedonie a Srbska. ČR finančně přispěla na budování kapacit v oblasti azylové a migrační infrastruktury těchto zemí a uskutečnilo se několik studijních návštěv a výměn odborníků z oblasti azylu. Organizace těchto činností je po uvolnění vízového režimu jednodušší.

Tabulka 1:

Stát, se kterým byla uzavřena vízová liberalizace	Datum počátku vízové liberalizace
Republika Severní Makedonie	19. prosince 2009
Černá hora	19. prosince 2009
Srbsko	19. prosince 2009
Albánie	15. prosince 2010
Bosna a Hercegovina	15. prosince 2010
Moldavsko	28. dubna 2014
Gruzie	28. března 2017
Ukrajina	11. června 2017

VÍCE INFORMACÍ:

- V národní studii: <http://emncz.eu/cinnost-a-publikace-emn/>
- V souhrnné zprávě za ČS EU: <http://emncz.eu/cinnost-a-publikace-emn/>

